

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی – سعید افغانی »
۱۴ نومبر ۲۰۱۴

فضیلت دست راست و سمت راست در اسلام ۲

فرشتگان راست و چپ و فرشتگان نگهبان:

در منابع اسلامی تذکر داده شده است که همه موجودات مخصوصاً انسانان پیوسته در معرض حوادث و آزار جسمی یا خطرات روحی، چون فریب و وسوسه شیطان و نفس اماره و سقوط ظاهری و باطنی قرار دارند. پروردگار با عظمت ما گروهی از ملائک را مأمور حفظ، مراقبت و نگهبانی انسانها قرار داده است طوری که در سوره مبارکه رعد آیت ۱۷ می فرماید: « از فرشتگان محافظینی به نام (معقبات) تعقیب کنندگان) پیوسته از جلو و پشت سر و در اطراف او، به حفاظت و مراقبت وی می پردازند. »
هکذا برای هر انسان یک فرشته خاصی برای نگهبانی توظیف گردیده است. طوری که در سوره طارق آیت ۴ می خوانیم: « و نیست انسانی مگر بر او نگهبانی است، این نگهبان حفاظت از جان و روح او و قرار دادش در مسیر حق و هم چنین حراست از جسم او را در مقابل خطرات به عهده دارند. »

دریافت اعمال نامه به دست راست:

یکی از بزرگترین شرفی که دست از آن برخوردار است، این است که شرف نوشتن را پروردگار با عظمت با دست اعطا نموده، همانطوری که شرف نطق را به زبان هدیه داده است.
پروردگار با عظمت ما طوری که در فوق بدان اشاره نمودیم، ملائکه ای را مأمور گردانیده که مصروف نوشتن اعمال نامه خلق است و بر آنها نگهداری می کنند. الله تعالی می فرماید: « وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ » (انفطار ۱۰-۱۲).
یعنی: « البته و یقیناً نگهبانها برای مراقبت احوال و اعمال شما مأمور اند، ملائکه هائی بزرگوارند که اعمال بندگان را می نویسند، شما هر چه کنید همه را می دانند. »
و می فرماید: « إِذْ يَتَلَفَّى الْمُتَلَفِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ * مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ » (ق ۱۷-۱۸).
یعنی: « دو ملائکه گفتار و کردار شخص را دریافت می دارند و آن را ثبت می کنند، یکی از دست راست و دیگری از

دست چپ نشسته و همنشین او هستند، هر کلمه ای که بر زبان براند (از خیر و شر) آن را می نویسند و مراقب و حاضر حال اویند.»

امام جلیل القدر و تابعی مشهور مجاهد بن جبر (متوفی سال ۱۰۴ هـ) در تفسیر این آیت متبرکه می فرماید: ملائکه ای در راست و ملائکه ای در چپ قرار دارد اما آن که در راست است خیر و دیگری که در چپ قرار دارد شر و بدی را می نویسد.

پس انسان باید فرشتگان را که اعمال او را می نویسند در نظر داشته باشد، و بپرهیزد از سخن یا کاری که پرودگار جهانیان از آن خشنود نباشد.

فضیلت تشهد در نماز هم با دست راست است:

فضیلت دیگری که در نماز برای دست راست داده شده است، فضیلت تشهد است: رسول الله صلی الله علیه وسلم در خواندن تشهد، در نماز کف دست چپ را باز می گذاشت، ولی انگشتان کف دست راست را گره می نمود و با انگشت شهادت، (دست راست) اشاره می کرد و ضمناً به آن می نگریست (روایت مسلم).
به هنگام اشاره، انگشت شصت را روی انگشت وسط می گذاشت (روایت مسلم).
و گاهی آن را به صورت حلقه درمی آورد (روایت ابوداود و نسائی).

و انگشت شهادت را بلند می کرد و آن را به حرکت درمی آورد و دعا می نمود (روایت ابوداود و نسائی).
رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرمود: «لَهِيَ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنَ الْحَدِيدِ. يَعْنِي: السَّبَابَةُ» (روایت احمد و بزار).
(این اشاره با انگشت، بر شیطان، از آهن، کارآمدتر است).

رسول الله صلی الله علیه و سلم در هر تشهد (اول و آخر) اشاره می نمود (روایت نسائی و بیهقی).
راویان می نویسند یک بار پیامبر صلی الله علیه وسلم متوجه مردی شد که در تشهد، با دو انگشت اشاره می کرد، به ایشان فرمود: «أَحَدٌ (أَحَدٌ)» (با یکی، با یکی) و به سبابه خویش اشاره نمود (روایت نسائی).

ذکر تسبیح و اذکار هم به دست راست است:

از سنت عملی و از احادیث متعددی از جمله در حدیثی از ابوداود به وضاحت تام معلوم می شود که عادت مبارک پیامبر صلی الله علیه وسلم این بود که بعد از ختم نماز، اذکار و تسبیحات را به بند های دست راست خویش می شمارید. و این هم فضیلت است که در شریعت برای دست راست اعطاء گردیده است، و در هیچ روایت نیامده است که پیامبر اسلام با دست چپ شماریدن تسبیحات و اذکار را به عمل آورده باشد.

در حدیثی که از حضرت بی بی عایشه روایت است آمده است که پیامبر صلی الله علیه وسلم از دست چپ در استنجاء استفاده به عمل آورده است، و هیچ وقت از بند های دست چپ خویش برای تسبیحات و شماریدن اذکار استفاده ننموده است.

همچنان در حدیثی که حضرت یا سیراه رضی الله عنها روایت نموده آمده است که پیامبر صلی الله علیه وسلم بر زنها امر فرموده است که تسبیحات نماز را به بند های دست بشمارند، چرا که در روز قیامت آن انگشتان به صحبت می آغازند و از آنان پرسیده خواهد شد.

همچنان در حدیثی عبدالله بن عمرو در باره شیوه تسبیح گفتن رسول الله صلی الله علیه و سلم آمده است: «رَأَيْتُ النَّبِيَّ ص يَعْزُدُ التَّسْبِيحَ بِيَمِينِهِ». (ابوداود با لفظ همین لفظ ۸۱/۲، و الترمذی ۵۲۱/۵، و: صحيح الجامع ۲۷۱/۴ شماره ۴۸۶۵) (پیامبر صلی الله علیه و سلم را دیدم که تسبیحات خود را با دست راستش می شمرد).

مطابق احادیث نبوی که در فوق از آن یاد اوری نمودیم ، بهتر است تسبیحات خویش را به بند های انگشتان راست خویش بشماریم و این عمل نزدیکتر به ثواب و پیروی از سنت عملی پیامبر صلی الله علیه وسلم می باشد.

گذاشتن دست راست بر چپ در نماز:

فضیلت دیگری که برای دست راست بر چپ داده شده است اینست ، که نمازگزار دست راست خویش را موقع قیام نماز بر پشت دست چپ می گزارد ، طوری که این فضیلت و طریقه سنت عملی پیامبر صلی الله علیه وسلم در حدیثی که از وائل بن حجر رضی الله عنه روایت گردیده است به تفصیل چنین بیان گردیده است : « وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى » دست راستش را بر دست چپ می نهاد (مسلم و ابوداود).

و پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرمود : «إِنَّا مَعَشَرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمَرَاءَ بَتَّعِجِلِ فِطْرِنَا، وَتَأَخِيرِ سُحُورِنَا، وَأَنْ نَضَعَ أَيْمَانَنَا عَلَى شِمَائِلِنَا فِي الصَّلَاةِ». «ما انبیاء به شتاب در افطار و تأخیر در سحری و نهادن دست راست بر دست چپ در نماز امر شده ایم». ابن حبان و ضیاء با سند صحیحی آن را آورده اند.

همچنان در حدیث دیگری از وائل بن حجر رضی الله عنه روایت است که گفت : «صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى عَلَى صَدْرِهِ». این خزیمه (۴۷۹).

یعنی : « با پیامبر صلی الله علیه وسلم نماز خواندم ، (دیدم) دست راستش را بر روی دست چپش ، روی سینه اش قرار داد ». پیامبر صلی الله علیه وسلم نه تنها خودش دست راستش را بر پشت دست چپ خویش در حال قیام می گذاشت ، بلکه به اصحاب نیز در مورد هدایت می فرمود که چنین عملی را انجام دهند . چنان که در حدیثی از سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که : « كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ ». یعنی : « مردم دستور داده می شدند که در نماز ، دست راست خود را روی ساعد چپ شان بگذارند ». «الموطأ» (۱/۱۷۴) و بخاری (۷۴۰).

آداب تف انداختن در وقت نماز به سمت چپ است:

در تعلیمات دین مقدس اسلام از انداختن لهاب دهان در وقت نماز در صورت ضرورت به طرف راست به خاطر احترام به فرشته توظیف شده در سمت راست منع به عمل آمده است. هدایت شرع همین است که نمازگزار در صورت ضرورت لهاب دهن خویش را باید به طرف چپ خود تف نماید نه در طرف راست خویش .

چون حکم و هدایت پیامبر صلی الله علیه وسلم همین است : «آیا یکی از شما راضی می شود که در صورت او تف بیندازد؟ هرگاه یکی از شما (برای نماز خواندن) در جهت قبله ایستاد رو به خدای خود ایستاده است و فرشته در طرف راست اوست، پس در طرف راست خود تف نیندازد. و در جهت قبله نیز تف نیندازد.

بناءً یا به طرف چپ تف بیندازد، یا زیر پاهای خود بیندازد. و اگر نتوانست تف را نگه دارد، این کار را بکند. یعنی در لباس خودش بیندازد. (صحیح الجامع (۲۶۶۱). در این حدیث با صراحت در می یابیم که از تف کردن به سمت راست و به سمت قبله ممانعت به عمل آمده است و فضیلت سمت راست را مانند سمت قبله محترم شمرده است .

فضیلت ایستادن در سمت راست در نماز جماعت:

یکی دیگر از فضایل سمت راست ایستادن نماز گزار در سمت راست امام در نماز جماعت است. در اصول نماز جماعت ، به خصوص در نماز جماعت دوفری آمده است که مقتدی ، باید در سمت راست امام و شانه به شانه امام ایستاده شود .

در حدیثی از ابن عباس (رضی الله عنه) در مورد فضیلت خواندن نماز به طرف راست می خوانیم : « بت فی بیت خالتی میمونه فصلی رسول الله صلی الله علیه وسلم العشاء، ثم جاء فصلی أربع رکعات، ثم نام، ثم قام فجئت فقمت عن يساره فعلمنی عن يمينه » (شبی در خانه خاله ام میمونه ماندم، پیامبر صلی الله علیه وسلم بعد از خواندن نماز عشاء (به خانه) آمد و چهار رکعت نماز خواند؛ و خوابید سپس نیمه شب بلند شد و به نماز ایستاد، من آمدم و سمت چپش ایستادم، پیامبر مرا در سمت راست خود قرار داد) (بخاری (۶۹۷)).

همچنان در حدیثی از براء بن عازب روایت است : وقتی که پشت سر پیامبر صلی الله علیه وسلم نماز می خواندیم، دوست داشتیم در سمت راست او ایستاده شوم، چون بعد از سلام رو به ما می کرد، (براء) گوید : از او شنیدم که می فرمود : « رب قنی عذابک يوم تبعث عبادک » (پروردگارا، روزی که بندگان را زنده می کنی مرا از عذابت محفوظ بفرما) (مسلم (۷۰۹)).

و فقها گفته اند که سمت راست امام افضلتر از سمت چپ اوست. ولی در صورتی که سمت راست دورتر از امام باشد در آنصورت سمت چپ اگر به امام نزدیکتر باشد افضلتر می باشد.

هدف اساسی در همه احادیث پیامبر صلی الله علیه وسلم در این بابت همین است که ، نمازگزار در صورتی که ممکن باشد کوشش کند که به امام نزدیک باشد و کسی که هم در صف اول و هم در سمت راستی که نزدیک امام است، فضل بیشتری کسب می کند.

صرف طعام با دست چپ:

در مورد صرف طعام که با کدام دست تناول گردد، (با دست راست و یا چپ) نه تنها در شرع اسلامی نه بلکه در فرهنگ بسیاری از کشور های جهان این عقیده وجود دارد که فضیلت دست راست بر دست چپ در تناول غذا را نشان می دهد .

در کشور چین دست راست با « دست غذا خوردن » معروف می باشد ، طوری که همین اعتقاد تا یک اندازه در بین هندوئیسم نیز رایج می باشد .

در میان کشمیری ها معروف است که وظیفه دست چپ برای شستن خود پس از رفع قضای حاجت است. بناءً نباید با دست چپ غذا خورد ، حتا اگر شخصی دست راستش را در حادثه ای از دست داده باشد ، نباید با دست چپ غذا بخورد، چرا که عضو بد بدن است و اساساً جهت کارهای ناپاک آفریده شده است .

در مورد خوردن و صرف کردن طعام با دست چپ، هدایت پیامبر اسلام محمد صلی الله علیه و سلم همین است که غذا نباید با دست چپ خورده شود: « لَا تَأْكُلُوا بِالشَّمَالِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ » (روایت مسلم) (با دست چپ غذا مخورید، زیرا شیطان با دست چپ غذا می خورد).

ومی فرماید : « لَا يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ، وَلَا يَشْرَبَنَّ بِهَا. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا » (روایت مسلم) (هیچ کدام شما به دست چپ خویش غذا نخورد و نیاشامد، زیرا شیطان به دست چپ خود خورد و نوش می کند).

همچنان در حدیثی که از ابی مسلم رضی الله عنه روایت گردیده است آمده است : « أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: « كُلْ بِيَمِينِكَ » قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ. قَالَ: « لَا اسْتَطَعْتَ » مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبَرُ فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. (روایت مسلم) (شخصی نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم به دست چپ غذا می خورد، آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود: به دست راست بخور. گفت: نمی توانم. فرمود: نتوانی. چیزی به جز کبر او را از اطاعت باز نداشت. و وی بعد از آن نتوانست چیزی را بدهن خویش بلند کند. یعنی دستش به قدرت خداوند فلج شد).

احادیثی که در فوق تذکر رفت دلالت همه آن بر استحباب خوردن و نوشیدن با دست راست دلالت دارند و استعمال دست چپ برای کسی که عذری ندارد مکروه است.

و لذا علماء خوردن و نوشیدن با دست راست را جزو آداب دانسته نه جزو واجبات، و این رأی امامان اربعه : امام صاحب ابو حنیفه، امام مالک، امام شافعی و امام حنبل نیز می باشد. ولی برخی از علماء خوردن و نوشیدن را با دست چپ برای غیر معذور حرام می دانند و در این رأی ابن حزم وابن عبد البر و تقی الدین سبکی رحمهما الله شامل اند . ولی ملاحظه مینمائیم که جمهوری از علماء آن را حرام نمی دانند هر چند می توان گفت که با دست چپ خوردن مکروه است.

همچنان تعدادی از علماء در صورت ضرورت، خوردن غذا با هر دو دست را جواز دانسته اند و اگر شخصی با هر دو دست غذا صرف نماید ، نباید بر آنان خورده گرفت ، زیرا احادیثی وجود دارند که هر چند به این مسأله تصریح ندارد که پیامبر صلی الله علیه وسلم همزمان با دو دست غذا خورده باشد ، ولی می توان از دلالت حدیث چنین برداشت نمود که پیامبر اسلام همزمان از هر دو دست برای خوردن یا نوشیدن استفاده به عمل آورده است .

از جمله در حدیثی از ابن عباس رضی الله عنهما آمده است : « أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ مِنْ زَمْزَمَ مِنْ دَلْوٍ مِنْهَا وَهُوَ قَائِمٌ . » رواه البخاری (۱۵۵۶) ومسلم (۲۰۲۷) .

ابن عباس رضی الله عنهما روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه وسلم از آب زمزم با دلو (سطل) چاه آن ، نوشید در حالی که ایشان ایستاده بودند و این امر می تواند چنین تداعی نمود که برداشتن آب با سطل با یک دست نبوده و احتمالاً با دو دست خویش آب را برداشته و سپس نوشیده اند.

پیامبر صلی الله علیه وسلم از غذا خوردن و آشامیدن با دست چپ نهی کرده و انجام این کارها را با دست راست امر کرده است.

پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید: « يَا غُلَامُ سَمَّ اللَّهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ » (ای پسر! بسم الله بگو و با دست راست بخور و از جلوی خودت بخور). بخاری ۵۳۷۶ – مسلم ۲۰۲۲ .

و می فرماید: « إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ؛ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ » (هر گاه انسان غذا می خورد با دست راست میل کند و هر گاه آب می نوشد؛ بادست راست بنوشد چرا که شیطان با چپ می خورد و می نوشد).

ممنوعیت استنجاء با دست راست :

در شرع اسلامی مسلمانان از استنجاء کردن با دست راست منع گردیده است ، و حتی زیادتز از علماء آن را عمل ناروا و مکروه دانسته است، در تعلیمات اسلامی به وضاحت تام به مسلمانان تأکید گردیده است که نباید شرمگاه خویش را با دست راست مسح کرد، این عمل خلاف عمل سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم دانسته شده است . این حکم اسلامی در حدیث پیامبر صلی الله علیه وسلم به وضاحت تام چنین بیان گردیده است : «لَا يَمَسُّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ، وَلَا يَتَمَسَّحُ مِنَ الْخَلَاءِ بِيَمِينِهِ» (متفق علیه). «موقع قضای حاجت شرمگاه خود را با دست راست نگیرید و آن را با دست راست خود پاک نکنید، یعنی با دست راست استنجاء نگیرید».

ادامه دارد

تتبع و تحقیق از :

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی – سعید افغانی »

مدیر مطالعات ستراتیژیک افغان و مسؤول مرکز کلتوری د حق لاره- جرمنی